

Het Vlaamse politieke gebeuren in 1996

door Jo CRAEGHS

Wetenschappelijk medewerker aan de Afdeling Politologie van de Katholieke Universiteit Leuven

*"Laten we van dit huis een broeikas maken,
waar een nieuwe politieke cultuur kan gedijen"*

Norbert De Batselier, 17 maart 1996.

Inleiding

Medio januari 1996 kondigde federaal premier Jean-Luc Dehaene in zijn typische stijl aan dat 1996 een politiek nieuwsarm jaar zou worden. Niets bleek echter minder waar. Zowel op het federale als op het deelstatelijke beleidsniveau was 1996 een bewogen periode. Zo trokken de Vlaamse 'volksvertegenwoordigers' naar hun eigen Vlaams halfrond; werd het debat over de toekomst van de staat vrij heftig gevoerd - met de communautaire spanningen vandien -; en werd onder een semi-officieel tintje een 'Proeve van Grondwet voor Vlaanderen' bekrond.

Ook op beleidsvlak voltrokken zich verregaande veranderingen. De belangrijkste ervan worden in het kader van dit jaaroverzichtsartikel aangehaald.

In het najaar deelde ook de Vlaamse regering in de schandalenstorm. Het milieubox-dossier en de fraude met overheidsgeld bij Boelwerf-Vlaanderen sloten in mineur een bewogen politiek jaar af.

I. Een volwaardig Vlaams Parlement

Eén van de eerste beslissingen die de nieuwe, rechtstreeks verkozen leden van de Vlaamse Raad hadden genomen, was de wijziging van de officiële grondwettelijke benaming van hun assemblee 'Vlaamse Raad' in 'Vlaams Parlement'. Zelf betitelden zij zich als 'Vlaamse volksvertegenwoordigers'. Het voorstel van resolutie daarover van VLD'er Karel De Gucht was in juni 1995 door de Vlaamse parlementsleden eenparig goedgekeurd. De officiële benaming 'Vlaamse Raad' werd te denigrerend bevonden voor een volwaardig parlement.¹ Staatsrechtdeskundigen wezen erop dat het Arbitragehof wel eens in de verleiding zou kunnen komen decreten van het 'Vlaams Parlement' te vernietigen, als het tot de bevinding zou komen dat de Vlaamse Raad met de naamswijziging zijn bevoegdheid te buiten was gegaan. De Gucht wuifde de grondwettelijke bezwaren weg. De naamsverandering wijzigde immers niet de bevoegdheden en de samenstelling van de Vlaamse assemblee en raakte ook niet aan de verhoudingen tussen de grondwettelijke instellingen. De Gucht riep het precedent in van het Europees Parlement, dat in het Verdrag van Rome 'Vergadering' werd genoemd, maar al tijdens de eerste bijeenkomst op 20 maart 1958 besliste zich 'Europese Parlementaire Vergadering' te noemen en op 30 maart 1962 'Europees Parlement'.² Om hun beslis-

¹ *Gazet van Antwerpen*, Wat Europese assemblee kon, mag Vlaams Parlement ook, 31 januari 1996.

² *De Financieel Economische Tijd*, Vlaamse Raad noemt zich voortaan ook officieel Vlaams Parlement, 2 februari 1996.

sing nog meer gewicht te geven, keurden de leden van de Vlaamse assemblee tijdens hun laatste vergadering in het Paleis der Natie, het Belgisch parlementair halfgrond, een voorstel van bijzonder decreet betreffende de invoering van de naam 'Vlaams Parlement', ingediend door CVP'er Herman Suykerbuyk, unaniem goed.³

Enkele dagen later, in het weekend van 16 en 17 maart, nam het Vlaamse Parlement zijn nieuwe vergaderruimte officieel in gebruik, bijna twee jaar later dan gepland. In mei 1987 had de toenmalige voorzitter van de Vlaamse Raad, Frans Grootjans, het oude Postgebouw aan de Leuvenseweg 27 voor één symbolische frank bemachtigd. Het oorspronkelijke bouwproject, dat in 1991 van start ging, werd op één miljard frank geraamd, maar de kosten liepen uiteindelijk op tot bijna twee miljard.⁴ Het halfgrond heeft de vorm van een hangende schelp die overspannen is met een glazen koepel. Het glazen dak boven het hoofd van de Vlaamse parlementsleden moet symbool staan voor de openheid van de Vlaamse politiek.⁵ De opening van het Vlaamse parlementsgebouw was voor de buitenwereld een duidelijk zichtbaar symbool van de federalisering in België.

II. De eis tot verdieping en verruiming van de Vlaamse autonomie leidt tot communautaire spanningen

Doorheen 1996 ijverde minister-president Luc Van den Brande, overeenkomstig het Vlaamse regeerakkoord, voor de verdieping en de verruiming van de Vlaamse autonomie. Van den Brande dacht aanvankelijk vooruitgang te kunnen boeken naar aanleiding van de op stapel staande hervorming van de sociale zekerheid. Eind 1995 had zijn partijvoorzitter, Johan Van Hecke, tijdens een partijconventie immers scherp uitgehaald naar Wallonië dat België zou 'leegmelken'.⁶ Medio januari 1996 verklaarde de CVP-voorzitter evenwel dat zijn partij onder geen beding de modernisering van de sociale zekerheid aan het dossier van de staatshervorming zou koppelen. Daarop probeerde de Vlaamse minister-president het communautaire overleg op gang te brengen via een rechtstreeks gesprek met de Walen op korte termijn.⁷ Zij gingen echter niet op de 'invitation à la valse' in en repliceerden dat de volgende communautaire ronde pas in 1999 aan de orde is, wanneer de financieringswet weer op tafel ligt. Ook de oprichting van een 'Adviesraad van de Franstaligen uit de Brusselse randgemeenten' door de Franse Gemeenschapscommissie in Brussel (Cocof) en het daartegen ingestelde vernietigingsberoep door de Vlaamse regering waren allerminst bevorderlijk voor de relaties tussen de Vlamingen en de Walen.⁸

Daarop veranderde de Vlaamse minister-president van aanpak. Van den Brande trok zich terug op eigen terrein en ging op zoek naar een communautaire consensus in Vlaanderen om de Vlaamse eisen bijkomende kracht te geven met het

3 *De Financieel Economische Tijd*, De blijde uittocht van het Vlaams Parlement, 15 maart 1996.

4 *Het Laatste Nieuws*, Het Vlaams Parlement: gewoon indrukwekkend, 1 februari 1996.

5 *La Libre Belgique*, Plus qu'un bâtiment, un symbole, 15 maart 1996.

6 *Trends*, Wordt Tractebel Tractevlam?, 21 december 1995.

7 *De Standaard*, Waar blijven de Waalse regionalisten?, 10 januari 1996.

8 *Gazet van Antwerpen*, Vlaams verzet tegen nieuwe francofone provocatie, 12 januari 1996.

oog op het gemeenschapsgesprek over de verdere staatshervorming, dat uiterlijk in 1999 zou worden gehouden.⁹

Intussen werkte Van den Brande een discussienota voor een verdere staatshervorming uit. Deze nota was reeds medio 1995 aangekondigd. Niet ontoevallig anticipeerde de Coudenberg-denkgroep, gewonnen voor een unionistisch federalisme, eind februari door in het lijvig rapport '*Cost of Belgium, de meerwaarde van het federale België*' te becijferen wat het uiteenvallen van het federale België zou betekenen. Ook de Volksunie anticipeerde met een tien puntenplan waarin resoluut voor een confederale staatsstructuur werd geopteerd, waarin de 'onafhankelijke staten' Vlaanderen en Wallonië in onderling overleg zouden moeten beslissen wat ze nog verder samen wensten te doen. Twee dagen na de radicaliserende koerswijziging van de VU, stelde minister-president Van den Brande zijn staatshervormingsnota voor. "Nadat al te confederale opwellingen, provocerend bevonden voorstellen, Vlaams-Brusselse gevoeligheden en een pak te gedetailleerde denksporen uit de nota-Van den Brande waren verdwenen, werd ze de discussienota van de Vlaamse regering".¹⁰ Deze zgn. 'Schrikkelnota' van 29 februari schetste de stand van zaken en gaf aan welke richting de verdere staatkundige evolutie van België volgens de Vlaamse regering moest uitgaan. Zij gaf daarbij de prioriteit aan de verbetering en de verruiming van de verworven bevoegdheden boven het verwerven van de restbevoegdheden. De nota somt twaalf domeinen op waar de Vlaamse regering bijkomende bevoegdheden eist om over homogene beleidspakketten te beschikken. De communautarisering van de kinderbijlagen en de gezondheidszorg bleven hoog op het verlanglijstje staan. Voor de verruiming van haar fiscaal draagvlak, pleitte de regering voor meer eigen belastingen. De Vlaamse minister-president herhaalde die eis bij de opening van de elfdaagse Vlaanderen-Europa 2002. "De geringe fiscale autonomie van de deelstaten staat niet in verhouding tot hun omvangrijke uitgavenbevoegdheden. Alleen wie inkomsten en uitgaven beheerst, kan een volwaardig beleid voeren", aldus Van den Brande. Hij stelde daarbij de 12 % autonome middelen waarover Vlaanderen beschikt tegenover de middelen van de deelstaten in andere federale landen zoals Canada (56 %) en Zwitserland (79 %).¹¹ De voorzitter van het Vlaams Parlement, Norbert De Batselier, steunde de eis van Van den Brande voor meer fiscale autonomie. "Financiële en dus ook fiscale autonomie zit in de democratische logica van een federale staat en in dat opzicht lijdt ons federale bestel aan een niet onbelangrijk democratisch deficiet".¹²

In de aanloop naar de elf juli-viering opperde de Vlaamse premier tijdens een toespraak in Temse de idee om het 'verzelfstandigingsproces' in het noorden sneller te laten verlopen dan in het zuiden van het land, als zou blijken dat er over een grotere autonomie van de deelgebieden geen overeenstemming bereikt zou kunnen worden.¹³ Van den Brande verwees daarbij naar Italiaanse en Spaanse

⁹ *De Standaard*, Vlaamse consensus over staatshervorming moeilijke klus, 1 maart 1996.

¹⁰ *De Financieel Economische Tijd*, Franstalig België hekelt nota over staatshervorming, 2 maart 1996.

¹¹ *De Standaard*, Van den Brande voor Vlaamse taksen, 1 juli 1996.

¹² *De Financieel Economische Tijd*, Elf juli in teken van meer fiscale autonomie, 12 juli 1996.

¹³ *De Standaard*, Van den Brande ijvert voor autonomie met twee snelheden, 8 juli 1996.

voorbeelden, waar bepaalde regio's over een grotere graad van autonomie beschikken dan andere regio's.¹⁴

De Franstaligen reageerden weer scherp tegen de uitspraken van Van den Brande. PS-kamerfractie leider Claude Eerdekens dreigde er zelfs mee in de Kamer Wallonië bij Frankrijk aan te sluiten wanneer de regionalisering van bepaalde delen van de sociale zekerheid en de fiscale autonomie voor de deelgebieden zich zou voltrekken.¹⁵ Hoewel Eerdekens later tegenover de franstalige media wat gas terug nam, blijft zijn uitspraak over de terugkeer naar Frankrijk historisch omdat een PS-kamerlid nooit eerder zulke taal had laten horen. Eerdekens wordt trouwens in zijn denkspoor bijgestaan door de Luikse hoogleraar François Perin die al geruime tijd Frankrijk verkiest boven de 'Etat Belgo-flamand'.¹⁶

Terwijl federaal premier Jean-Luc Dehaene alles in het werk stelde om de communautaire temperatuur te laten dalen, gooide Vlaams parlementsvoorzitter De Batselier nog meer olie op het vuur door in een nota aan zijn partijbureau te kiezen voor een confederaal staatsmodel, waarbij België enkel nog bevoegd blijft voor justitie, buitenlands beleid, defensie, 'essentiële solidariteitsmechanismen' en de (voorlopige) zorg voor de monetaire en economische unie.¹⁷ Het Vlaamse streven naar een grotere graad van autonomie leidde tot grote woede in Waalse politieke kringen. Zo kondigde de PS aan de banden met Brussel aan te halen om de krachten tegen Vlaanderen te bundelen.¹⁸ Kort daarna stuurden vier franstalige academici via de krant *Le Soir* een manifest de francofone wereld in, waarin werd gepleit dat Wallonië en Brussel het initiatief voor de verdere staatshervorming niet mochten overlaten aan Vlaanderen.¹⁹ In 1999 zou volgens hen moeten onderhandeld worden over een nieuwe stap in de staatshervorming binnen de federale structuren. Als dit mislukt, mag Vlaanderen onafhankelijk worden, maar dan gaan Wallonië en Brussel samen verder. De bevolking van die laatste twee gewesten zou dan bij referendum moeten kiezen of ze door willen gaan als België.²⁰ Het manifest van de academici werd in Vlaanderen vrij negatief onthaald.

Toen de Waalse minister-president Robert Collignon in een toespraak ter gelegenheid van de Waalse feestdag zijn Vlaamse ambtgenoot Van den Brande indirect bestempelde als een separatist, laaiden de communautaire twisten echter opnieuw hoog op.²¹

Begin oktober vernietigde het Arbitragehof het krediet van 10,5 miljoen frank dat de Franse Gemeenschap op haar begroting van 1995 had ingeschreven als subsidie voor Franstalige verenigingen in Vlaamse faciliteitengemeenten. In hoofdzaak werd dit geld gebruikt voor de verspreiding van het Franstalige blad 'Car-

14 *De Morgen*, Van den Brande haalt mosterd in Barcelona, 9 juli 1996.

15 "Si vous, Flamands, voulez conquérir votre indépendance, nous, Wallons, n'aurons aucune honte à nous sentir proches d'un grand pays qui est la France"

16 *De Standaard*, Van den Brande vindt Waalse woede onbezonnen, 12 juli 1996.

17 *De Standaard*, De Batselier stuurt SP op confederaal pad, 15 juli 1996.

18 *NRC Handelsblad*, Waals manifest tegen Vlaanderen, 3 september 1996.

19 C. FRANCK, A.-P. FROGNIER, B. REMICHE en V. VAGMAN, Choisir l'avenir. *La Revue Générale*, nr. 1, 1997, p. 7-45 dat overigens helemaal gewijd is aan dit manifest.

20 *De Standaard*, Waals-Brussels manifest soms dom, soms interessant, 6 september 1996.

21 *De Morgen*, Minister-presidenten voeren verbale oorlog, 16 september 1996.

refour' in de rand rond Brussel. Volgens het hoge rechtscollege werd door de subsidie van de Franse Gemeenschap het territorialiteitsbeginsel geschonden.²²

III. Een Vlaamse grondwet?

De staatshervorming van 1993, die België omvormde tot een federale staat, gaf Vlaanderen de mogelijkheid om zelf te beslissen over regels voor de organisatie van de eigen politieke instellingen, de zogenaamde *constitutieve autonomie*. Die mogelijkheid valt te typeren als een embryonale vorm van grondwetgevende bevoegdheid. In verschillende andere federale staten, zoals Duitsland en Zwitserland, beschikken de deelstaten immers over een volwaardige grondwet.

Vijf jonge, Vlaamse juristen onderzochten hoe een Vlaamse grondwet er zou kunnen uitzien indien ook Vlaanderen over een volledige grondwetgevende bevoegdheid zou beschikken. Voor hun 'Proeve van Grondwet voor Vlaanderen' ontvingen de auteurs medio september de Emiel Van de Guchtprijs.²³ Doorheen hun blauwdruk lopen vier inhoudelijke krachtlijnen: de principiële afschaffing van het onderscheid tussen Gemeenschappen en Gewesten, de versterking van de band tussen Vlaanderen en de Vlamingen in Brussel, een versterking van de bevoegdheden van Vlaanderen en een meer democratische werking van de Vlaamse instellingen. De proeve van grondwet voor Vlaanderen is geschreven in functie van een federale staatsstructuur waarbij Vlaanderen wordt gedefinieerd als "een deelstaat van de federale staat België en een deel van de Europese gemeenschap der volkeren".²⁴

In de Septemberverklaring van de Vlaamse regering, waarin de beleidslijnen voor 1997 werden uitgezet, opteerde de regering om op termijn te komen tot "een eigen grondwet voor de deelstaat Vlaanderen, in een federaal kader".

IV. Het beleid

A. Ambtenarenzaken: de Vlaamse ambtenarij doorgelicht

Op 24 december 1993 voerde de Vlaamse Gemeenschap een eigen Vlaams personeelsstatuut (VPS) in voor haar 12.500 ambtenaren. Het VPS vervangt het 'Belgische' statuut-Camu uit 1936. De beoordeling van het personeel werd een cruciaal element in het nieuwe personeelsstatuut. In januari en februari werd de eerste beoordeling van de 12.494 ambtenaren afgerond, in maart werden de zes secretarissen-generaal geëvalueerd.²⁵ Het was de eerste keer dat een overheid in België haar personeel systematisch doorlichtte.

De Vlaamse regering stuurde vier topambtenaren de laan uit, onder wie één secretaris-generaal, met name Eric Van Lerberghe van het departement Welzijn,

²² *De Standaard*, Vlaamse regering vraagt schorsing begroting '96 Franse Gemeenschap, 5 oktober 1996.

²³ *De Standaard*, Vlaamse grondwet geeft grotere rol aan parlement, 16 september 1996.

²⁴ J. CLEMENT, W. PAS, B. SEUTIN, G. VAN HAEGENDOREN en J. VAN NIEUWENHOVE, *Proeve van Grondwet voor Vlaanderen*, Die Keure, 1996, 353 p.

²⁵ *De Standaard*, Vlaamse topambtenaren voor het eerst beoordeeld, 15 maart 1996.

Volksgezondheid en Cultuur (WVC).²⁶ Bij de beoordeling van de topambtenaren werd de 'bottom-up appreciatie' gebruikt, de beoordeling van de hogere ambtenaar door zijn ondergeschikten.

Van de ruim 10.000 ambtenaren die niet tot het top- of middenkader behoorden, kregen er 38 een onvoldoende. Twee onvoldoendes leiden tot ontslag. De Vlaamse Gemeenschap kende aan 335 ambtenaren een 'loopbaanversnelling' toe, omdat zij buitengewoon goed presteren. In de regel komt dat neer op een anciënniteitsverhoging van één jaar, en bijgevolg een salarisverhoging. Omgekeerd liepen 151 ambtenaren een 'loopbaanvertraging' op. Zij moeten een half jaar langer wachten dan normaal om de volgende stap in hun loopbaan te zetten. In principe staat de versnelling en de vertraging van de loopbaan los van de evaluatie, maar in de praktijk lopen zij nagenoeg samen. De beslissingen passen in het Human Resources Management dat de Vlaamse overheid in haar administratie voert. Het concept kreeg de naam PLOEG: Plannen, Leiding geven en Opvolgen, Evalueren en Geëvalueerd worden. In dat PLOEG-concept past het 'loon naar werken'-principe, dat de grondslag moet vormen voor een nieuw beloningssysteem in de toekomst.²⁷

De Christelijke overheidsvakbond (CCOD) was niet te spreken over het nieuwe evaluatiesysteem.²⁸ Volgens de bond leidt dit nieuwe systeem tot een angstpsychose onder de Vlaamse ambtenaren en berust de toekenning van loopbaanversnellingen en -vertragingen in bepaalde gevallen op zuivere willekeur.²⁹ Minister van Ambtenarenzaken Luc Van den Bossche rangschikte die kritiek bij de 'tapkastgesprekken'.³⁰

B. Ruimtelijke ordening: Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

De ruimtelijke ordening van Vlaanderen ligt sedert de wet van 29 maart 1962 vast in 25 gewestplannen en honderden gemeentelijke plannen van aanleg, die de bestemming van de grond aangeven. Een alomvattende langetermijnvisie op het gebruik van de ruimte is er niet. De vorige minister van Ruimtelijke Ordening, Theo Kelchtermans, maakte tijdens de vorige regeerperiode (1991-1995) werk van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen dat het ontwerp kader geeft van de gewenste ruimtelijke ontwikkeling. Zijn opvolger, Eddy Baldewijns, werkte verder aan de structuurplanning. Het RSV legt de gewenste ruimtelijke structuur vast voor vier componenten: de stedelijke gebieden en netwerken, het buitengebied (open ruimte), de economische knooppunten en de lijninfrastructuur.³¹ De bedoeling is versnippering tegen te gaan. In het ontwerp van RSV dat medio juli 1996 door de Vlaamse regering werd goedgekeurd, staat dat er tot 2007 nood is aan 400.000 bijkomende woningen. Bovendien komen er 10.000 ha bos bij; de landbouw krijgt 750.000 ha agrarisch gebied. Zowat de helft van de 308

26 *De Standaard*, Vlaanderen stuurt topambtenaren weg, 20 maart 1996.

27 *De Financieel Economische Tijd*, Vlaming zal volgend jaar merken dat de administratie anders en beter werkt, 18 mei 1996.

28 *De Morgen*, Waar gaan we naartoe?, 24 juli 1996.

29 *Het Belang van Limburg*, Evaluatie ambtenaren leidt tot angstpsychose, 23 juli 1996.

30 *De Financieel Economische Tijd*, Vlaamse topambtenaren verdedigen evaluatie, 24 juli 1996.

31 *De Financieel Economische Tijd*, Vlaanderen krijgt meer bossen, meer natuurgebied en meer bedrijventerreinen, 19 juli 1996.

Vlaamse gemeenten werd als economisch knooppunt erkend. Voor nieuwe infrastructuur, zoals de Grote Ring rond Antwerpen en de verbinding tussen de E19 en de E40 tussen Leuven en Mechelen, werd in het RSV geen ruimte voorzien.³² Eind 1996 begon het openbaar onderzoek.

C. Begroting: de Meesternorm(en)

De Vlaamse Gemeenschap sloot haar rekeningen voor 1995 af met een tekort van 23 miljard frank. Dat was een kwart minder dan was begroot (30,7 miljard).³³ Dit resultaat kwam mede tot stand dankzij een streng begrotingsbeleid, waarvan de contouren na het tot stand komen van het Sint-Michielsakkoord in 1993 werden vastgelegd in een eigen Vlaamse begrotingsnorm, de zogenaamde Meesternorm. Deze norm stelde voorop dat vanaf 2010 de schuld in vergelijking tot de middelen gelijk moest blijven, zonder dat er nog bijkomende inspanningen zouden moeten geleverd worden. Van dan af zou de groei van de middelen volledig gebruikt kunnen worden voor het beleid. De Meesternorm 1993 viel samen met de doelstellingen van de Hoge Raad van Financiën, die bevoegd is om te adviseren over de aanvaardbare schuldontwikkeling van de verschillende overheden in ons land.

In het regeerakkoord van juni 1995 stelde de Vlaamse regering een bijkomend doel voorop: in 1998 wou ze een begroting in evenwicht indienen. Dit was de aanleiding tot het opstellen van de strengere Meesternorm 1995. Vakbonden en werkgevers in de Sociaal Economische Raad van Vlaanderen (Serv) rekenden voor dat in het tempo dat de Vlaamse minister van Begroting, Wivina Demeester, aanhield de Vlaamse overheidsschuld tegen het jaar 2005 volledig zou zijn weggesmolten.³⁴ Tegenover die schuldafbouw op lange termijn staat een vermindering van de beleidsruimte op korte termijn.

Eind juli vatte het begrotingsconclaaf van de Vlaamse regering aan onder een vrij gunstig gesternte. Er bleek ruimte te zijn voor zes miljard nieuwe initiatieven. Twee miljard gaat daarvan, volgens afspraak in het regeerakkoord, naar het wetenschappelijk onderzoek en drie miljard naar werkgelegenheid. Het resterende miljard vloeit naar het Sociaal Impulsfonds (SIF). De Vlaamse regering raamde haar inkomsten voor 1997 op ruim 541,9 miljard.³⁵ Om het financieringstekort te beperken tot de toegestane 13,2 miljard, zoals de Hoge Raad voor Financiën eiste, werd het uitgavenplafond vastgesteld op 553,7 miljard. Het kastekort daalt van 27,6 miljard frank in 1996 tot 11,8 miljard in 1997.

De begroting voor 1997 bevatte een vereenvoudiging en een verlaging van de successierechten. Voor familiale bedrijven met ten minste vijf werknemers, die gedurende de laatste vijf jaar hun tewerkstelling niet verminderen, zou over de hele nalatenschap het laagste tarief van 3 % gelden.³⁶ Verder besliste de Vlaamse

³² *De Morgen*, Structuurplan wijzigt Vlaamse ruimte weinig, 20 juli 1996.

³³ *De Financieel Economische Tijd*, Vlaams kastekort kwart onder begroting, 30 december 1995.

³⁴ SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD VOOR VLAANDEREN, *Jaarverslag 1996*, p. 45-50.

³⁵ *De Financieel Economische Tijd*, Vlaamse regering: 6 miljard extra voor onderzoek en werk, 23 juli 1996.

³⁶ *De Financieel Economische Tijd*, Successierechten op 1 januari naar omlaag, 31 juli 1996.

regering om 15 % van de aandelen van de Gewestelijke Investeringsmaatschappij van Vlaanderen (Gimv) te verkopen. De opbrengst van deze beursgang, die op minstens 4 miljard frank werd geraamd, zou worden aangewend voor eenmalige investeringen.

Een andere blikvanger in de begroting betrof de vervanging van de sociale correctie bij de berekening van de afvalwaterheffing door de gratis levering van 15 m² drinkwater per persoon per jaar.³⁷

D. *Onderwijs: Benoemings- en programmatiestop en eindtermen*

De beslissing van de Vlaamse regering van 23 december 1995 om een tijdelijke benoemingsstop in het secundair onderwijs door te voeren, viel in de scholen niet in goede aarde.³⁸ De Christelijke Onderwijscentrale noemde de aangekondigde benoemingsstop een slag in het water. Het beroep van leerkracht zou zijn aantrekkingskracht verliezen als een vaste benoeming niet meer tot de mogelijkheden behoorde.

Medio januari keurde de Vlaamse regering het ontwerpdecreet betreffende de benoemingsstop goed. De stop ging in vanaf 1 februari 1996 en zou duren tot 1 januari 1998. Naast het secundair onderwijs gold de benoemingsstop ook voor het buitengewoon secundair onderwijs, het onderwijs voor sociale promotie en het deeltijds kunstonderwijs. Uitzondering werd gemaakt voor scholen waar minder dan 85 % van de leerkrachten vastbenoemd is.³⁹ De onderhandelingen tussen Van den Bossche en de bonden over de voorwaarden van een benoemingsstop in het secundair onderwijs, stuitte op een 'njet' van de drie onderwijsvakbonden, die zich voorbereidden op verdere acties.⁴⁰ Werkonderbrekingen en betogingen konden Van den Bossche echter niet vermurwen.

Tegelijkertijd werd door de minister ook een programmatiestop ingevoerd. Vanaf 1 september mochten er in het secundair geen nieuwe studierichtingen worden georganiseerd en aangeboden. Einde april stelde Van den Bossche in een discussienota voor het aantal studierichtingen te verminderen van 250 tot 160.

De tijdelijke benoemings- en programmatiestop werd door Van den Bossche als bewarende maatregel doorgevoerd om de hervormingen in het secundair onderwijs niet te bemoeilijken.

Om de onrust weg te nemen, maakte Van den Bossche zijn hervormingsplan voor het secundair onderwijs vlugger bekend dan verwacht. De secundaire scholen krijgen meer autonomie en een eigen budget, maar worden gedwongen samen te werken en hun onderwijsaanbod te beperken.⁴¹ Na het zomerreces bleef het stil rond de hervormingen. Van den Bossche ruidde het publieke debat voor discreet overleg met de onderwijskoepels en de bonden, en werkte met zijn ad-

37 *De Financieel Economische Tijd*, Krachtlijnen Vlaamse begroting, 24 september 1996.

38 *De Financieel Economische Tijd*, Van Mestactieplan over de bossen van Vlaanderen tot Raveel-museum, 23 december 1995.

39 *Gazet van Antwerpen*, Benoemingsstop onderwijs spijtig maar noodzakelijk, 18 januari 1996.

40 *De Standaard*, Onderwijsbonden beraden zich na mislukt overleg, 23 januari 1996.

41 *De Morgen*, Onderwijshervorming krijgt vier pijlers, 2 maart 1996.

ministratie aan een groot hervormingsdecreet waarmee hij in 1997 zou uitpakken.⁴²

Een ander aspect van de onderwijshervormingen, betrof de invoering van de eindtermen, zijnde de minimumeisen voor kennis, kunde, vaardigheden en houdingen, die de overheid aan het onderwijs stelt. De bijna 400 eindtermen voor de eerste graad van het secundair onderwijs werden op 11 juli goedgekeurd. Op 1 september 1997 worden zij van kracht. De eindtermen werden in het decreet uitgesplitst in 'vakgebonden' en 'vakoverschrijdende' eindtermen. Deze laatste categorie werd op vlak van de afdwingbaarheid afgezwakt onder druk van het katholieke onderwijsnet. De vakoverschrijdende eindtermen moeten enkel nog nagestreefd worden, en dus niet in het leerplan worden opgenomen of bereikt.

E. *Werkgelegenheid: Marivlam wordt Vlaminov*

Op 14 december 1995 ondertekenden de Vlaamse regering en de sociale partners, verzameld in het Vlaams Economisch en Sociaal Overlegcomité (Vesoc), een werkgelegenheidsakkoord. Daarbij werd afgesproken dat de Vlaamse regering in 1996 en 1997 telkens drie miljard frank zou uittrekken om de werkgelegenheid te bevorderen. De helft van dat bedrag werd bestemd voor economische maatregelen ten gunste van de bedrijven; de andere helft voor sociale maatregelen ten gunste van de werklozen.⁴³

In maart 1995 werd in het Vesoc nader afgesproken om de werkgelegenheid te bevorderen door een verlaging van de vennootschapsbelasting voor bedrijven die hun tewerkstelling ten minste behouden.⁴⁴

Aanvankelijk haalde de SP-fractie in het Vlaams Parlement flink uit naar die lastenverlaging.⁴⁵ Volgens de SP was de fiscale vrijstelling van een deel van de belastbare inkomsten in de vennootschapsbelasting een te indirecte manier om de werkgelegenheid te bevorderen.⁴⁶ Ook de Waalse minister van Tewerkstelling, Jean-Claude Van Cauwenberghe, en de Waalse minister-president, Robert Collignon, spraken zich begin april uit tegen een verlaging van de vennootschapsbelasting in Vlaanderen, kortweg 'Marivlam' genoemd. Als Vlaanderen de eis tot verlaging handhaafde en als de federale overheid de daarvoor nodige wijziging van de vennootschapswetgeving in overweging nam, dreigde Van Cauwenberghe ermee een belangenconflict in te roepen, omdat een dergelijke maatregel de concurrentie tussen Vlaamse en Waalse bedrijven zou vervalsen.⁴⁷ Ondanks de negatieve signalen uit Wallonië, bleef Vlaams minister-president Van den Brande geloven dat de maatregel zou worden aanvaard op het federale niveau, dat bevoegd is voor de vennootschapsbelasting.

42 DE FINANCIËEL EKONOMISCHE TIJD, *Jaaroverzicht*, p.121.

43 *De Financieel Economische Tijd*, Vlaams werkgelegenheidsoverleg schakelt in hogere versnelling, 12 maart 1996.

44 *De Morgen*, Vlaams sociaal overleg was altijd al speerpunt, 30 maart 1996. SERV, *Jaarverslag 1996*, p. 26-30.

45 *Het Belang van Limburg*, Vlaamse regering houdt vast aan banenakkoord, 3 april 1996.

46 *De Financieel Economische Tijd*, SP: Vlaanderen bezorgder over bevoegdheden dan tewerkstelling, 29 maart 1996.

47 *De Financieel Economische Tijd*, Van Cauwenberghe tegen Vlaamse verlaging vennootschapsbelasting, 5 april 1996.

Begin mei onderhandelde Vlaams minister van Economie Eric Van Rompuy, de ontwerper van Marivlam, met zijn collegae uit de federale en de andere gewestregeringen over zijn voorstel tot selectieve verlaging van de vennootschapsbelasting. PS-voorzitter Philippe Busquin en Waals minister-president Robert Collignon bleven bij hun oorspronkelijke bezwaren.⁴⁸

Begin november moest de Vlaamse regering definitief vaststellen dat Marivlam was gestrand op Waals verzet.⁴⁹ In een overleg met de sociale partners werkte zij een nieuwe lastenverlagende maatregel uit, die de naam 'Vlaminov' kreeg. Bedrijven die hun personeelsbestand op peil houden of verhogen, zouden minder onroerende voorheffing moeten betalen. Een verlaging van de onroerende voorheffing kan de Vlaamse regering immers autonoom toekennen, zonder dat de toestemming nodig is van een andere overheid.⁵⁰

F. *Stedelijk beleid: het Sociaal Impulsfonds (SIF)*

Het Sociaal Impulsfonds, dat wordt aanzien als het speerpunt van het stedelijk beleid, werd bij decreet van 14 mei opgericht. Het fonds maakt extra geld vrij voor het herstel van achtergestelde buurten, vooral in stedelijke centra.⁵¹ De gelden van het al bestaande Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn, het Vlaams Fonds ter Integratie van de Kansarmen en een aantal kleinere fondsen gaan op in het SIF. De 308 Vlaamse gemeenten die vroeger al genoten van één van die fondsen krijgen nu een gewaarborgd trekkingsrecht "op voorwaarde van een minimale fiscale inspanning", zoals de heffing op verkrotting. Het extra budget dat werd vrijgemaakt voor het SIF (8.488.751.212 frank voor de periode 1996-1999) wordt op basis van een tiental criteria verdeeld. Ongeveer twee derde van de bijkomende middelen is bestemd voor de twee grootste Vlaamse steden, Gent en Antwerpen.⁵²

G. *'Export Vlaanderen'*

De Vlaamse Dienst voor Buitenlandse Handel (VDBH) werd bij decreet omgevormd tot 'Export Vlaanderen'. De dienst moet zich volgens het decreet toelagen op exportbegeleiding en exportpromotie, via een dienstverlening op maat van een zo groot mogelijk aantal bedrijven.⁵³ Een twaalfkoppige paritaire raad van bestuur, met de overheid en de particuliere sector, bepaalt de strategie van het beleid en controleert de uitvoering ervan. De directeur-generaal van de VDBH, Hans De Belder, werd opzij gezet en begin december opgevolgd door Martin Van Houtte.

48 *De Standaard*, Regeringsoverleg over vennootschapsbelasting, 10 mei 1996.

49 *De Financieel Economische Tijd*, Van Rompuy vindt moeilijk alternatief voor begraven Marivlam, 25 oktober 1996.

50 *De Morgen*, Vlaams sociaal overleg nadert resultaat, 27 november 1996.

51 *De Morgen*, Het lange wachten op een stedelijk beleid, 8 mei 1996.

52 *De Morgen*, Leeuwedeel SIF voor Gent en Antwerpen, 9 mei 1996.

53 *Gazet van Antwerpen*, VDBH wordt "Export Vlaanderen", 2 mei 1996.

V. "Scandalitis"

Op 7 november kreeg de voorzitter van het Vlaams Parlement, Norbert de Batse-lier, een brief van de Antwerpse procureur-generaal Roger Van Camp toegezonden met het verzoek minister van Leefmilieu en Tewerkstelling Theo Kelchtermans te ondervragen. Het Antwerps gerecht zou bij een onderzoek naar een bedrieglijk bankroet, valsheid in geschrifte en oplichting, een bezwarende brief hebben gevonden in een Zwitserse kluis. Het gerecht vermoedde dat in ruil voor de bestelling van de milieubox in 1991 twee miljoen frank naar de CVP-kas gevloeid zou zijn. De betrokken minister, die sedert 1985 onafgebroken een Vlaamse ministerpost bekleedt, verbleef op dat moment voor een werkbezoek in Warschau.⁵⁴

Op zijn beurt moest Kelchtermans nu de schuldige nalatigheid van het Belgische parlement ondergaan, dat sinds 1831 had verzuimd de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van een minister wettelijk te regelen, zoals de grondwet dat opdraagt. Bij ontstentenis van die wet was nog steeds een overgangsregeling van toepassing, die sinds de grondwetsherziening van 1993 ook geldt voor de gemeenschaps- en gewestministers. Zij houdt in dat het parlement zijn toestemming moet geven om een minister te kunnen ondervragen. Die toestemming kan enkel worden gegeven in de vorm van een inbeschuldigingstelling, ook al is er geen enkele aanwijzing van schuld.⁵⁵ Door de draagwijdte van die termen en de mediabelangstelling die met de procedure gepaard gaat, ontstaat er echter een vermoeden van schuld, wat indruist tegen het fundamentele rechtsprincipe dat stelt dat een verdachte onschuldig is totdat het tegendeel bewezen is.⁵⁶

Het Vlaams Parlement stuurde het dossier voor onderzoek naar het Hof van Cassatie, dat moest uitzoeken of de eventuele strafbare feiten vóór of na 8 mei 1993, de datum van de grondwetswijziging, waren gepleegd. Daarvan hing af of het gerecht Kelchtermans al dan niet zonder parlementaire toestemming kon ondervragen. Hoewel Vlaams minister-president Luc Van den Brande eerder had verklaard dat een Vlaams minister onbesproken moet zijn, behield Kelchtermans het vertrouwen van zijn collegae en van de CVP-SP-meerderheid.

Een ander netelig dossier voor de Vlaamse regering betrof het onderzoek van het Dendermondse parket naar mogelijke fraude met overheidsgeld bij de inmiddels faillietgegane NV Boelwerf Vlaanderen. Via een constructie met het particuliere bedrijf GTI werden Europese subsidies voor de herscholing van 211 over-tallige Boelwerf-werknemers binnengerijfd, maar de betrokken werknemers bleven in de praktijk gewoon op post. Bij een externe audit werd voor 196 miljoen frank overheidsgeld niet teruggevonden.⁵⁷ De oppositie wees Van den Brande met de vinger, die ten tijde van de feiten de portefeuille van Economie beheerde. De minister-president hield echter vol dat hij niet op de hoogte was van de opgezette constructie en dat de subsidiëring volledig conform de Europese regelgeving was gebeurd.⁵⁸

⁵⁴ *De Standaard*, Kelchtermans, oudgediende in Vlaamse regering, 8 november 1996.

⁵⁵ *De Financieel Economische Tijd*, Als de minister van huis is, 9 november 1996.

⁵⁶ *De Standaard*, Bescherming in nadeel ministers, 8 november 1996.

⁵⁷ *De Morgen*, Boelwerf-doorlichting poeslief voor Vlaamse regering, 17 december 1996.

⁵⁸ *De Financieel Economische Tijd*, Vlaamse regering niet op hoogte van 'constructie' Boelwerf-fraude, 28 november 1996.

Summary: Flemish politics in 1996

In the political field, Flanders experienced a very eventful year throughout 1996. The inauguration of the Flemish Parliament and the award for a 'Draft Constitution for Flanders' made up two symbolic heights of the Belgian federalization. On the other hand, the deepening and the widening of the Flemish autonomy regularly led to tensions between the Flemish and the Walloon Community.

In the policy fields as well, far-reaching changes took place. The most important ones are mentioned within the scope of this annual review article.